

vlaams netwerk
van verenigingen
waar armen
het woord
nemen

Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen vzw
Aromagebouw / Vooruitgangstraat 323 bus 6 (3de verdieping) / 1030 Brussel /
tel. 02-204 06 50 / fax : 02-204 06 59
info@vlaams-netwerk-armoede.be / <http://www.vlaams-netwerk-armoede.be>

Onbetaalde schoolfacturen. Wat nu?

Inleiding.

Meer en meer scholen worden geconfronteerd met onbetaalde facturen. Met dit overzicht wil het Vlaams Netwerk hierop inspelen en haar belangrijkste aandachtspunten meegeven hoe de school hiermee om kan gaan. Vele aandachtspunten zijn met mekaar verbonden en staan niet op zichzelf. Achter vele tips zit eerder een proces en een mentaliteitsverandering dan concrete wijzigingen op korte termijn. Deze aandachtspunten lijken voor het Vlaams Netwerk een goede aanzet tot een structurele aanpak van een kostenbeheersend beleid. Echter staat geen enkel aandachtspunt op zichzelf. Het is de globale aanpak, een combinatie van meerdere aandachtspunten samen die het verschil maken.

De aanpak van armoede binnen het onderwijs telt drie pijlers ; de kennis van armoede, de communicatie en pas op de derde plaats de betaalbaarheid. Het ene is verbonden met het andere. Vandaar ook dat zowel de kennis van armoede als de communicatie in verschillende tips direct en indirect aan bod komen. De focus van de aandachtspunten ligt wel zoveel mogelijk op concrete maatregelen rond de betaalbaarheid van het onderwijs.

Het Vlaams Netwerk.

In het Vlaams Netwerk van verenigingen waar armen het woord nemen (Vlaams Netwerk), werken een 45-tal verenigingen samen met het uiteindelijk doel armoede en sociale uitsluiting uit te bannen.

In de verenigingen staan mensen die in armoede leven centraal. Zij nemen er op alle niveaus het woord. De verenigingen gaan actief op zoek naar mensen die in armoede leven om hen te betrekken bij de werking, hen het woord te geven, te ondersteunen om meer greep te krijgen op hun eigen situatie en in actie te komen tegen maatschappelijke onrechtvaardigheden.

De verenigingen kunnen voor ondersteuning van hun werking beroep doen op het team van het Vlaams Netwerk. Ook de onderlinge uitwisseling van ervaringen, visies, succesverhalen en leerprocessen tussen de verenigingen is een belangrijke opdracht voor het Vlaams Netwerk.

Rond de thema's wonen, werk en sociale economie, onderwijs en gezondheid gaat het Vlaams Netwerk actief op zoek naar informatie, ervaringen van mensen in armoede en bondgenoten om voorstellen en acties te doen die leiden tot een beleid dat armoede voorkomt en wegwerkt.

Binnen de overleggroep onderwijs van het Vlaams Netwerk bundelen de verenigingen waar armen het woord nemen de meningen en ervaringen en stapt ermee naar de Lop's, de lokale overheid en/of naar de Vlaamse overheid. Deze bundeling van tips rond de betaalbaarheid van het onderwijs is daar een voorbeeld van.

In het onderwijs, zeker in het secundair onderwijs, zijn er grote verschillen tussen de richtingen, de scholen onderling en zelfs per studiejaar. Dat de ene school duurder is dan de ander mag geen selectiecriteria zijn. Het Vlaams Netwerk vindt dat kansarme jongeren ook de kans moeten krijgen om dure opleidingen (betaalbaar) te volgen. Elke jongere moet kunnen studeren wat hij/zij graag wil.

De Vlaamse Overheid.

Echter staan de scholen er niet alleen voor. Ook de Vlaamse overheid kan nog veel doen. Zeker op het vlak van de schooltoelagen. De bedragen van de schooltoelagen moeten

verhoogd worden, zeker voor de laagste inkomens. Voor de kleinste inkomens zijn de bedragen niet toereikend om alle rechtstreekse en onrechtstreekse schoolkosten te dekken.

Bovendien moeten de schooltoelagen automatisch toegekend worden. Nog steeds zijn er te veel gezinnen in armoede die geen studietoelagen voor hun kinderen ontvangen. Zij hebben het nochtans hard nodig. De aanvraagformulieren zijn ondanks de gebruiksvriendelijke opmaak voor veel mensen te moeilijk om in vullen. De administratieve rompslomp schrikt te veel mensen in armoede af. Leven in armoede is ook leven in een kluwen van problemen waardoor 'het hoofd vol zorgen zit'. Het invullen van papieren is er dan net te veel aan. Niet iedereen beschikt bovendien over internet.

Het toekennen en uitkeren van studietoelagen blijven echter gekoppeld aan de aanwezigheid op school. Het Vlaams Netwerk had liever gezien dat er geen koppeling tussen beide werd gemaakt. Op twee jaar tijd meer dan 30 halve dagen afwezig zijn, heeft bij mensen in armoede meer met de specifieke leefomstandigheden te maken, dan met slechte wil. Bovendien is het terugstorten van een toelage voor mensen in armoede niet vanzelfsprekend omdat de schooluitgaven sowieso zijn uitgegeven. Het terugstorten van studietoelagen ervaren mensen in armoede eerder als een bijkomende afstraffing dan een oplossing voor de problemen die deze mensen dagelijks ervaren.

In het secundair onderwijs zijn er grote verschillen tussen de richtingen, de scholen onderling en zelfs per studiejaar. Dat de ene studierichting of school duurder is dan de andere mag in de praktijk geen selectie- of keuzecriterium zijn. Kansarme jongeren moeten ook de kans hebben om dure opleidingen (betaalbaar) te volgen. Elke jongere moet kunnen studeren wat hij/zij graag wil in de school en richting van zijn/haar keuze. Het Vlaams Netwerk pleit voor de invoering van studietoelagen op maat. Of studietoelagen in verhouding tot de reële studiekosten van de respectievelijke richting, studiejaar of school.

In de eerste graad zijn de verschillen tussen de richtingen en/of scholen minder uitgesproken, omdat dit meer een oriënterende graad is. Het Vlaams Netwerk is er van overtuigd dat het doortrekken van de maximumfacturen en het gratis ter beschikking stellen van het schoolmateriaal nodig voor het behalen van de eindtermen, zoals dit sinds september 2008 in het basisonderwijs is ingevoerd, naar de eerste graad secundair mogelijk is. Bovendien maakt dit de overgang tussen lager en secundair onderwijs ook op het vlak van de schoolkosten minder drastisch.

Een structurele aanpak van een kostenbeheersend beleid in alle Vlaamse secundaire scholen is noodzakelijk. Voor het Vlaams Netwerk zijn de maximumfacturen een sterk instrument binnen het kader van de kostenbeheersing. Ook andere maatregelen kunnen structureel ingebed worden. Structurele kadermaatregelen waar de bovenstaande aandachtspunten kunnen een inspiratie zijn.

De Vlaamse overheid kan tenslotte budgetten voorzien waardoor scholen het materiaal dat nodig is voor het behalen van de eindtermen gratis ter beschikking kunnen worden gesteld. Het materiaal kan per jaar hergebruikt worden, of kan met de leerling meegegeven worden zolang hij/zij het materiaal nodig heeft in zijn/haar gekozen studierichting.

Lees ook :

- 'Zeven stappen verder. Zeven stapstenen naar een goed(koop) onderwijs'. SOS – Schulden op school. Garant, 2007. ISBN : 979-90-441-2214-5.
- Jan De Mets. 'Onderwijs, dagelijkse kost? Kostenbeheersing in het secundair onderwijs. Een verkenning. Koning Boudewijnstichting, 2009. Gratis downloadbaar op www.kbs-frb.be.

*Wat de scholen kunnen doen.
Enkele tips als algemene uitdaging en uitgangspunt.*

Tip 1 : Vermijd incassobureaus.

In plaats van te werken met incassobureaus kunnen scholen beter werken met een sociale dienst. De inzet van incassobureaus maakt het voor gezinnen met financiële problemen alleen maar erger, omdat ze dan ook nog extra administratieve boetes of intresten moeten betalen. Bovendien worden de ouders ook geconfronteerd met brieven waarin met 'gerechtelijke procedures' gedreigd wordt. Dit kan de relatie met de school compleet verzieken. Gezinnen in armoede laten onbetaalde facturen niet vrijwillig links liggen. Uiteraard kan het niet betalen van een factuur te maken hebben met onwil, maar vaak gaat het eerder om onmacht. Als er geen geld is, is er geen geld.

Ook het uitbesteden van bepaalde diensten zoals bijvoorbeeld het verhuren van boeken leidt tot een snellere inzet van incassobureaus bij niet betaalde facturen.

Het Vlaams Netwerk gelooft eerder in de dialoog over de onbetaalde schoolfacturen en in afspraken op maat tussen de ouders en de school.

Tip 2 : Werk binnen een vrijwillig opgelegde maximumfactuur.

De school kan ook zichzelf een vrijwillige maximumfactuur opleggen, dat wil zeggen dat ze voor zichzelf een maximumbedrag kunnen opleggen waar de facturen voor de gezinnen niet boven mogen komen. Vanzelfsprekend kan bij het bepalen van de vrijwillige maximumfactuur rekening gehouden met de graad en de richting. Tussen de verschillende graden en de verschillende richtingen kunnen in de praktijk grote verschillen bestaan. Deze maatregel werkt echter niet op zichzelf. Hiervoor moet het hele schoolteam achter staan en moet dit zeker opgevolgd worden door een interne werkgroep.

Bovendien moet de school op dat ogenblik wel een zeer goed oog hebben op de kosten die aan de ouders worden aangerekend. De uitdaging voor de school zit hierin om het bedrag van de vrijwillig opgelegde maximumfactuur per schooljaar te doen dalen.

Tip 3 : Evalueer het gebruik van de werkingstoelage.

Komt de werkingstoelage rechtstreeks ten goede van de leerlingen, of wordt het geld voor andere zaken gebruikt. Kan er niet op de kosten van de infrastructuur bespaard worden door energiebesparende maatregelen of het efficiënter gebruik van de schoolinfrastructuur. Kunnen de kosten van bijvoorbeeld de copies niet verhaald worden op de werkingmiddelen?

*De goede interne organisatie legt de fundamenteën van een succesvolle aanpak.
Enkele tips.*

Tip 4 : Richt binnen de school een werkgroep rond kostenbeheersing op.

Omdat een goed kostenbeleid een continu proces is, is het een goed idee om binnen de school met een vak- of werkgroep te werken waar kostenbeheersing aan bod kan komen. Binnen de werkgroep kan op een continue basis het kostenbeleid van de school bekeken worden, en kunnen er elk jaar op basis van nieuwe ervaringen nieuwe maatregelen gesuggereerd worden. Door het centraliseren van de informatie rond schoolkosten binnen een werkgroep heeft een school een beter zicht op het gehele plaatje. Een werkgroep is een goede start voor het blijvend sensibiliseren van het hele schoolteam en voor het zoeken van

creatieve oplossingen. Indien het CLB een ervaringsdeskundige in de armoede en de sociale uitsluiting heeft aangeworven, betrek ook deze persoon in de werkgroep.

Tip 5 : Sensibiliseer de hele school.

Een kostenbeheersend beleid in de school is niet mogelijk als niet al het personeel van de school daar achter staat. Het moet door de hele school gedragen worden. Daarom moet iedereen voortdurend en op regelmatige basis gesensibiliseerd worden van het belang daarvan en kennis opdoet rond armoede. De meeste leerkrachten zijn zelf opgegroeid in een middenklasse gezin en reageren zonder kennis van armoede snel vanuit een 'Eigen schuld, dikke bult' gedachte. Het is de sociale reflex in de klas en elke bespaarde kleine bijdrage van elke individuele leerkracht samen dat het grote verschil voor alle gezinnen samen maakt.

Tip 6 : Sensibiliseer ook het administratief personeel.

Vergeet ook niet het administratief personeel hierbij te betrekken. Zij komen sneller in contact met de gezinnen als het over de communicatie van schoolkosten gaat. Zij zijn ook de eersten waar gezinnen in armoede mee in contact komen wanneer een dialoog met de school wordt gezocht in verband met de facturen.

Tip 7 : Een goede interne communicatie.

Dikwijls beslissen leerkrachten vrij autonoom over boeken en materiaal. Echter weten ze dit niet van elkaar en kennen ze niet het totale plaatje van wat aan de gezinnen wordt aangerekend. Een gestroomlijnde communicatie tussen de leerkrachten, directie en secretariaat is dan ook belangrijk om andere aspecten van een structureel beleid uit te werken. Overleg is belangrijk. Alsook goede afspraken wie de knopen doorhakt over hoe de aankooplijst eruit ziet. Leerkrachten moeten hun keuzes motiveren.

Tip 8 : Werk samen met ervaringsdeskundigen.

De ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting kan vanuit zijn/haar opleiding en levenservaring rond communicatie en schoolkosten sneller de vinger op de wonde leggen. Hij/Zij kan sneller aanduiden wat eventuele niet bedoelde neveneffecten kunnen zijn van goedbedoelde maatregelen. Hij/Zij vergroot de inzichten van het schoolpersoneel rond armoede. De ervaringsdeskundigen kunnen ingezet worden vanuit een samenwerking met het CLB en/of het lokaal bestuur binnen het kader van het flankerend onderwijsbeleid. De CLB's hebben van de minister van onderwijs de mogelijkheid gekregen om ervaringsdeskundigen binnen hun team aan te werven.

Tip 9 : Werk met een vast financieel team.

Laat de school via een vast administratief team met de ouders over financiële zaken communiceren. Het ideaal profiel van deze teamleden zijn hun empathisch vermogen en hun kennis over de buiten- en binnenkant van armoede. Let er wel op dat de school ook positieve boodschappen communiceert en niet enkel probleem situaties.

Tip 10 : Richt een sociale kas op.

Een sociale kas wordt het best beheerd door het financieel team, omdat dit team bij voorkeur wordt samengesteld door met mensen met een sterk empathisch vermogen en gevormd in de kennis van de binnen- en buitenkant van de armoede. Een sociale kas kan aangevuld worden door, al dan niet een deel van, bepaalde schoolactiviteiten zoals een wafelenbak of spaghettiaavond. Deze kas kan aangesproken worden wanneer gezinnen in

armoede hun facturen niet of gedeeltelijk niet kunnen betalen. Hiervoor kan eventueel samenwerking gezocht worden met de gemeente of stad. Een piste is bijvoorbeeld dat scholen en de lokale overheid binnen het kader van het flankerend onderwijsbeleid afspraken kunnen maken waarbij de scholen beloven en aantonen hoe ze aan kostenbeheersing werken, en de lokale overheid in ruil belooft niet-betaalde facturen op zich te nemen.

Tips in verband met het onthaal.

Tip 11 : Een uitgebreid inschrijvingsmoment.

Laat de ouders al bij het inschrijvingsmoment kennismaken met het financieel team, zodat een minimum aan vertrouwen kan ontstaan. Tijdens dit moment kan ook het schoolbeleid rond kosten en facturen uitgelegd worden, bv de mogelijkheid van verspreide betaling en het cash betalen. Alsook kan op een transparante manier gecommuniceerd worden welke kosten wanneer gefactureerd zullen worden. Tegelijkertijd kan er geholpen worden bij het invullen van de aanvraagformulieren van de schooltoelagen. Het is belangrijk dat ouders weten bij wie ze terecht kunnen met hun vragen over schoolkosten. Dat ze dus een duidelijke naam, telefoonnummer,.. meekrijgen. Ideaal zou zijn dat ouders deze persoon tijdens de inschrijving al ontmoeten.

Tip 12 : Help bij het invullen van de aanvraagformulieren van schooltoelagen.

Zolang de studie- en schooltoelagen niet automatisch toegekend worden blijven vele gezinnen in armoede verstoken van dit recht. Voor vele gezinnen in armoede is de administratie, het invullen van de papieren, een bijna onoverkomelijke drempel. Het invullen van de aanvraagformulieren voor schooltoelagen schrikt hen te veel af. Gezinnen in armoede hebben ook niet altijd het vertrouwen daarin dat zij in aanmerking kunnen komen voor de schooltoelage of zijn zelfs, ondanks grote informatiecampagnes van de overheid, niet op de hoogte van het bestaan daarvan. Scholen kunnen helpen bij het kenbaar maken en het invullen van de schooltoelagen. Overigens winnen de scholen er ook bij, want hoe meer jongeren met een schooltoelage hoe meer werkingstoelage een school krijgt.

Tip 13 : Maak een lijst van de te verwachte schoolkosten.

Communiceer zo volledig, duidelijk en transparant mogelijk, en probeer zo goed mogelijk de te verwachte kosten in te schatten. Dit is trouwens een decretale verplichting. Geef een overzicht van de verplichte, noodzakelijke en niet-verplichte uitgaven. Verplichte uitgaven zijn alle door de school gefactureerde uitgaven die leerlingen moeten maken om gewoon het onderwijs te kunnen volgen (bv. Boeken, uitstappen, schoolzwemmen, materialen, sportkledij, ...). Noodzakelijke uitgaven zijn alle andere uitgaven van ouders ifv het schoolleven van het kind (bv. Rekenmachine, verf, mappen, kleurpotloden, boeken, ...) en niet-verplichte uitgaven zijn bijvoorbeeld een reis in een vakantieperiode, toezichten, refter, abonnementen, ...

Gebruik een heldere taal en vermijdt onderwijsjargon. Wijs op de opmerkelijke uitgaven. Motiveer de uitgaven.

Bekijk ook of deze lijst niet aan interne afspraken met het lerarenteam kan worden gekoppeld. Afspraken over hoe de school met onkosten voor ouders en leerlingen omgaat, hoe ze de inspraak en de beslissing hierover regelt, wat ze wel en niet kan doorrekenen, welk beleid ze voert wat betreft bijvoorbeeld boeken en invulboeken, enz...

Tip 14 : Geef lang op voorhand de lijst van de te verwachte schoolkosten.

Bij voorkeur wordt deze lijst op het einde van het voorgaande schooljaar of ten minste bij de inschrijving aan de gezinnen meegegeven. Zo kunnen de ouders de kosten beter inschatten en eventueel bij de solden in juli een aantal zaken al aanschaffen.

Tip 15 : Evalueer jaarlijks de lijst met schoolkosten.

Evalueer voldoende dat er geen overbodige aankopen op de lijst staan en/of schoolmateriaal niet beter vanuit de school verhuurd kan worden. Probeer het elk jaar beter te doen. Probeer elk jaar beter de kosten in te schatten en minstens op hetzelfde peil te houden als het jaar daarvoor. Nog beter is het om elk jaar de totale factuur te doen dalen.

*De school hoeft er niet alleen voor te staan. Zoek partners.
Enkele tips.*

Tip 16 : Werk samen met andere scholen.

Organiseer binnen de scholengemeenschap of samen met scholen van andere netten gemeenschappelijke aankopen van lesmateriaal, machines en boeken. Scholen kunnen gezamenlijk met uitgeverijen onderhandelen. Deel zo veel mogelijk de gemeenschappelijke infrastructuur of organiseer gemeenschappelijke uitstappen, bv naar het theater. Op deze manier kan het prijskaartje verminderd worden. Dit houdt zeker een grote uitdaging in naar wederzijds vertrouwen, het maken van goede afspraken en administratieve opvolging. Idealiter kunnen scholen al dan niet binnen de scholengemeenschap een schooloverstijgend solidariteitsfonds oprichten waarbij financieel sterke scholen, lees : scholen met weinig GOK-leerlingen, financieel zwakke scholen, lees : scholen met veel GOK-leerlingen, kunnen ondersteunen. Met die verstande dat dit ondersteund wordt met een kostenbeheersend beleid in alle scholen.

Tip 17 : Zoek subsidies.

Ook grote organisaties zoals BLOSO of de Koning Boudewijnstichting kunnen aangesproken worden. Lesmateriaal of bepaalde uitstappen kunnen binnen het kader van een project gesubsidieerd worden. De sponsoring heeft wel meestal een tijdelijk karakter. Deze subsidiegevers hebben wel meestal meer dan gewone belangstelling voor een tijdelijke subsidiëring van projecten wanneer dit een structurele verandering, ook na het wegvallen van de subsidie, tot gevolg heeft.

Tip 18 : Werk samen met de lokale overheden.

Sommige gemeenten of steden willen binnen het kader van het flankerend onderwijsbeleid ook een steentje bijdragen. Lokale overheden kunnen aangemoedigd worden om te werken met bijvoorbeeld een kansenas of onderwijscheques. Lokale overheden kunnen bijvoorbeeld ook overtuigd worden van om een deel van de schoolkosten op zich te nemen, best in ruil voor een engagement van de scholen om aan kostenbeheersing te doen in combinatie met onder andere een betere communicatie met de ouders en andere engagementen van de school. Neem contact met de overige scholen in de buurt en stap eventueel samen naar de lokale overheid. Maak goede afspraken.

Ook ouders spelen een belangrijke rol. Enkele tips.

Tip 19 : Betrek de ouders.

Ouders zijn partners van de school, ook ouders in armoede. Het is belangrijk dat ook ouders in armoede gehoord worden. Ouders kunnen betrokken worden bij het samenstellen van het boekenpakket, bij beslissingen of boeken al dan niet gekocht of gehuurd moeten worden, of bij beslissingen over de schoolreis. Ouders in armoede zijn moeilijk te bereiken bij vergaderingen binnen de school of bij een oudercomité. De druk van 'middenklasse' ouders wordt daar te sterk ervaren, de schaamte voor de eigen situatie te groot. Ouders in armoede kunnen via indirecte wegen betrokken worden via bv schoolpoortcontacten of via vertrouwensfiguren. Zoek naar wegen om in dialoog met ouders in armoede te treden. Ook verenigingen waar armen het woord nemen kunnen een brugfunctie vervullen om tot een dialoog te komen. Stippel echter als school pas een beleid rond ouderbetrokkenheid uit als de school ook echt ouders in armoede wil bereiken en als de school ook echt van plan is met de opmerkingen van de ouders rekening te houden, ook en vooral als deze afwijkende meningen op na houden. Het betrekken van ouders in het schoolproces vraagt veel moed, maar is daarentegen vrij essentieel binnen een kostenbeheersend beleid. Een goed onthaal, een uitgebreid inschrijvingsmoment, het creëren van een positieve sfeer en extra hulp bij bv het invullen van de aanvraagformulieren van schooltoelagen legt een positieve basis van ouderbetrokkenheid.

Tip 20 : Geef de ouders keuzevrijheid wbt aankoop van oa boeken.

Wanneer boeken aangekocht of ergens gehuurd moeten worden, geef de ouders zelf de vrijheid waar ze deze boeken kunnen aankopen. Leg geen verplichting op waar boeken x en y gekocht moeten worden. Doe wel een aantal suggesties, maar geef de ouders de vrijheid zelf naar de goedkoopste oplossing uit te kijken.

Tip 21 : Geef ouders de mogelijkheid om de facturen gespreid te betalen.

Ouders in armoede willen best hun schoolfacturen betalen. Echter wanneer het gezin met te veel facturen op korte termijn, of wanneer de bedragen te groot zijn ontstaat dikwijls een probleem. Dit is ook het geval met schoolfacturen die dikwijls aan het begin of einde van een semester of schooljaar vallen. Als facturen verspreid over het schooljaar betaald kunnen worden is dit voor gezinnen in armoede meer verteerbaar. Bij voorkeur vanaf oktober, want in september worden de gezinnen sowieso met hoge (indirecte) schoolkosten geconfronteerd.

Tip 22 : Laat ouders ook in cash betalen.

Het lijkt verwonderlijk voor deze tijd, maar verschillende gezinnen in armoede hebben geen bankrekening. Soms worden facturen niet betaald omwille van het overschrijvingsformulier dat er aan hangt. Of mensen in armoede hebben wel een bankrekening, maar betalen lieve cash wanneer het hen het best past. Communiceer goed dat facturen ook op bepaalde dagen en uren, best via vaste contactpersonen, het financieel team, cash betaald kunnen worden.

Tip 23 : Niet alle ouders hebben controle over hun inkomen.

In sommige gevallen zitten gezinnen in een schuldbemiddeling. De ene situatie is echter niet te vergelijken met de andere. De school kan door het opbouwen van vertrouwen via vertrouwensfiguren en/of een vast financieel team bij de ouders hier naar vragen. Mocht blijken dat ook de schoolkosten via de schuldbemiddeling moeten/kunnen worden geregeld

kan de school, in samenspraak met de ouders, rechtstreeks contact opnemen met de advocaat/schuldbemiddelaar. Met de schuldbemiddelaar kan bijvoorbeeld een verspreide betaling afgesproken worden.

De rol van de leerlingen. Enkele tips.

Tip 24 : Betrek de leerlingen.

Bevraag ook de leerlingen naar het gebruik van invul- en leerboeken van het voorbijgaande jaar of betrek leerlingen in beslissingen rond uitstappen. Eventueel kunnen (oudere) leerlingen zelf acties ondernemen om geld in het laatje te brengen om zo de factuur van bijvoorbeeld een eendaagse uitstap laag te houden. Voorwaarde is natuurlijk dat dit in een goede sfeer kan gebeuren waarbij alle leerlingen betrokken worden, en waarbij alle leerlingen er de vruchten van zien, zonder dat er een interne concurrentie strijd van gemaakt wordt, of zonder dat er verwachtingen ontstaan in de trend van 'wie het meest financieel moeilijk heeft zet zich het meeste in'.

De creatie van een studentenjob binnen de school voor een leerling waarvan de ouders moeite hebben om een meerdaagse uitstap te betalen is best te vermijden. Op een zeer individuele situatie na kan dit een goede oplossing zijn, als structurele oplossing gaat dit voorbij aan de binnenkant van armoede. Waarom moet een jongere in armoede, die sowieso al met meer problemen en zorgen geconfronteerd wordt, ook hier weer sterker zijn, zich meer moeten bewijzen dan middenklasse leerlingen waarvan de ouders geen probleem hebben de factuur van de meerdaagse uitstap te betalen. Er zijn creatiever oplossingen.

Tip 25 : Geen communicatie over niet-betaalde facturen via de leerlingen.

Communicatie over facturen, zeker bij betalingsproblemen, gebeuren best discreet. Vermijd in ieder geval de communicatie over al dan niet betaalde facturen via de leerlingen en hun schoolagenda. De relatie van de leerling met de school moet los staan van het al dan niet betalen van facturen door de ouders. Vermijd ook tactieken om facturen te doen betalen door bijvoorbeeld het diploma niet af te geven. Dit is trouwens wettelijk niet toegelaten.

Het les- en schoolmateriaal. Enkele tips.

Tip 26 : Evalueer het gebruik van handboeken, invulboeken en copiers.

Kunnen handboeken niet beter aangekocht worden door de school en voor een kleiner bedrag aan de gezinnen verhuurd worden, in plaats van dat alle gezinnen dezelfde boeken moeten aankopen? Kunnen invulboeken niet vervangen worden door handboeken of eigen uitgewerkt lesmateriaal? Kan het aantal copiers dat aan de ouders wordt doorverrekend niet beperkt worden?

Tip 27 : Wees voorzichtig met digitale oplossingen.

Niet alle gezinnen in armoede beschikken over een pc, laat staan over toegang tot het internet, en te zwijgen over een printer. Door de hoge kostprijs van inkt is het printen thuis duur. Het opgeven van digitale opdrachten die men 's anderendaags op papier weer naar school moet meebrengen jaagt de niet-zichtbare kosten van gezinnen op of veroorzaakt problemen van praktische aard omdat men niet over een printer beschikt. Geef alle leerlingen op vaste lesuren (studieuren) de mogelijkheid op pc's te werken en schoolopdrachten uit te printen. Eventueel kan gewerkt worden met een betaalkaart voor

het printen. Tegelijkertijd schept dit de mogelijkheid voor gezinnen in armoede om in alle anonimiteit een betaalkaart goedkoper bij de school aan te vragen.

Tip 28 : Het slim inzetten van schoolmateriaal.

Probeer tijdens de eerste graad schoolmateriaal gratis ter beschikking te stellen. Leerlingen veranderen dan nog te veel van richting. Dure kosten die gemaakt worden voor schoolmateriaal zoals werkkledij, keukenmessen ea zijn dan in het ergste geval verloren. Wanneer een rekenmachine gekocht moet worden, zorg er dan als school voor dat deze rekenmachine in alle jaren gebruikt kan worden, zonder dat men bijvoorbeeld in het laatste jaar secundair terug een nieuw moet kopen met extra functies. De school kan ook een reservekist voorzien met turngerief, zwempakken, handdoeken, ...

Enkele tips in verband met de activiteiten binnen en buiten de schoolmuur.

Tip 29 : Een goedkope sportdag voor iedereen.

Wees bij het organiseren van een sportdag creatief. Sportdagen kunnen goedkoop gehouden worden mits maximaal gebruik van de mogelijkheden in de omgeving (park, bos) of door bijvoorbeeld het inzetten van de fiets. Er kan samenwerking gezocht worden met het lokaal bestuur voor bv het gratis ter beschikking stellen van sportinfrastructuur of zwembad. Ook kunnen ouders bij de organisatie van de sportdag betrokken worden. De mogelijke activiteiten tijdens een sportdag moeten voor iedereen gratis zijn. Wanneer leerlingen de keuze krijgen tussen activiteiten die betaald moeten worden en activiteiten die gratis zijn veroorzaakt de school onbedoeld een nieuw uitsluitingsmechanisme omdat dit voor leerlingen in armoede geen echte keuze is.

Tip 30 : Organiseer goedkope uitstappen.

Uitstappen kunnen goedkoop georganiseerd worden wanneer ze bijvoorbeeld binnen de streek georganiseerd kunnen worden. Bij een uitstap kunnen verschillende vakken gecombineerd worden. Eventueel kan de 'uitstap' naar de school gehaald worden. In samenwerking met het lokaal bestuur kan een museum of natuurpraktijk gratis toegankelijk gemaakt worden. Wanneer meer uitstappen in de streek georganiseerd worden kan er ook meer gebruik gemaakt worden van het openbaar vervoer of van de fiets. Creatieve en goedkope uitstappen kunnen een even goed positief gevoel geven.

Tip 31 : Besteed aandacht aan de niet zichtbare kosten.

Activiteiten hebben ook steeds niet zichtbare kosten wat dikwijls binnen een middenklasse kader als vanzelfsprekend wordt beschouwd. Niet zichtbare kosten zijn bijvoorbeeld de trui of schoenen tijdens een meerdaagse uitstap, de inkt van de printer thuis en het openbaar vervoer. Maar ook het zwemgerief, de sportschoenen en de boekentas vallen binnen dit breder plaatje. Het financieel team, dat een goed zicht heeft op en op een vertrouwelijke manier met gezinnen in armoede weet om te gaan, kan pro-actief contact opnemen met die gezinnen om bijvoorbeeld aankooplijsten bij uitstappen toe te lichten en om samen naar oplossingen te zoeken.

Tip 32 : Stimuleer het gebruik van de fiets.

Het vervoer met de auto, het openbaar vervoer van en naar de school, alsook de kosten van de gehuurde bus tijdens een uitstap zijn niet goedkoop. De fiets kan als alternatief gepromoot worden. De school kan ook zelf een aantal fietsen voorzien. Deze fietsen kunnen

eventueel via de lokale overheid bekomen worden (bv stock van de politie met verloren voorwerpen of door aankoop van de lokale overheid). Deze fietsen kunnen dan voor klasuitstappen ingezet worden of voor individueel bruikleen door de leerling. Het ter beschikking stellen van fietsen mag echter niet op zichzelf staan, dit moet best binnen een breder schoolproject rond het stimuleren van de fiets geplaatst worden.

Tip 33 : Stel de meerdaagse uitstappen in vraag.

Meer en meer scholen organiseren meer en meer buitenlandse meerdaagse uitstappen. Stel de meerwaarde van die meerdaagse uitstappen op een eerlijke manier in vraag. Wat is de meerwaarde van de meerdaagse uitstap op het pedagogisch project van de school concreet? Dit jaagt de kosten voor de ouders in de hoogte. Scholen doen dit omwille van een vermeende concurrentie met andere scholen en omdat 'ouders' hiernaar vragen. Echter valt dit ook voor vele middenklasse ouders steeds duurder uit. Beperk de meerdaagse uitstap tot één in het laatste jaar van het secundair onderwijs. Hier kan dan ook in de schooljaren voordien veel sterker naartoe geleefd worden. Het uitgangspunt van elke meerdaagse uitstap moet sowieso zijn dat alle leerlingen moeten kunnen deelnemen. De kostprijs mag geen selectiemechanisme zijn voor al dan niet deelname.